

УДК 616–053.2:612.014.482:362.147

Віддалені результати диспансерного спостереження за дітьми, які потерпіли внаслідок аварії на ЧАЕС

Л. О. Мицько, В. І. Думська, Н. О. Сипунова

Клінічна лікарня Львівської залізниці, Львів

Ключові слова: аварія на ЧАЕС, йонізівне опромінення, диспансерний нагляд, стан здоров'я дітей.

Чорнобильська катастрофа — проблема медична, загальнобіологічна, економічна, екологічна, соціально-психологічна. Чорнобиль для багатьох громадян України — це початок політичного прозрівання, політичний урок, який змусив замислитися над тим, чи пішла б Україна як незалежна держава на будівництво такої кількості енергоблоків (найбільшої серед усіх колишніх республік), чи пішла б на спорудження АЕС на місці теперішньої ЧАЕС із такими технічними дефектами.

Дев'яносто тисяч жителів тридцятикілометрової зони залишили свої домівки в перші місяці після аварії. Пізніше до них приєдналися ще 50 тис. осіб. Дев'яносто три населені пункти віднесено до другої зони — безумовного (обов'язкового) відселення, вісімсот — до третьої зони гарантованого (добровільного) відселення. На території цих зон мешкає понад 1 млн людей [4, 6].

До числа потерпілих унаслідок аварії на ЧАЕС належать, згідно із законодавством України, 3,2 млн потерпілих. Серед них понад 1 млн дітей, 40 тис. інвалідів [1].

Внаслідок Чорнобильської аварії склалася така ситуація, що сотні тисяч дітей опромінилися і залишаються жити в умовах довготривалого впливу йонізівної радіації та інших несприятливих чинників післячорнобильського періоду.

Вивчення медичних наслідків виявило, що динаміка змін у стані здоров'я потерпілого дитячого населення характеризується стійкою негативною тенденцією. Питома вага практично здорових дітей знижується (з 27% у 1986–1987 рр. до 8,3% у 1997 р.). Зростає кількість дітей з хронічними захворюваннями (з 8,4% у 1986–1987 рр. до 55,5% у 1998 р.). При цьому найнесприятливіші зрушення спостерігаються в дітей, які одержали високу дозу опромінення щитоподібної залози. Серед них частка практично здорових не перевищує 2,6%.

Оцінка рівня здоров'я дітей свідчить, що, починаючи з 1987 року, з кожним роком постійно зростає поширеність як усіх хвороб, так і в біль-

шості класів дітей, потерпілих унаслідок аварії. Якщо в 1987 р. показник поширеності усіх хвороб становив 786,6, а захворюваність — 455,4 на 1 тис. дітей, то в 1995 р. поширеність хвороб зросла у 21,1 разу, захворюваність — у 2,3 разу. Захворюваність серед дітей опромінених батьків у 2002 році зросла на 78,26% [1, 3]. Контингент дітей, які народилися від опромінених батьків, щороку збільшується за рахунок народжуваності. На сьогодні він становить 473 559 осіб (це 20% від загальної кількості потерпілих).

Зміни в стані здоров'я постраждалих на нинішньому етапі засвідчує загальне зростання захворюваності дітей. Відзначають помітне підвищення рівня захворюваності дітей України, на кожну дитину реєструють понад два захворювання. Основний ризик втратити здоров'я пов'язаний з хронічними хворобами різних ступенів компенсації, тривалості перебігу хвороби, схильності до ускладнень [6, 7] та комбінацій патологічних процесів.

На особливу увагу заслуговують діти, які одержали опромінення внутрішньоутробно. Відомо, що організм, який перебуває в процесі розвитку і диференціювання, має високу радіочутливість. А тому діти є критичною групою населення, яка потерпає найбільше в разі радіаційних аварій, особливо, коли вплив йонізівного опромінення припадає на антенатальний період онтогенезу. Доведено, що радіочутливість плода тим вища, чим він молодший, а критичним періодом є 9–40-й дні від зачаття [2, 5].

Йонізівне опромінення може впливати як безпосередньо на організм та тканини плода, так і за рахунок порушень, спричинених опроміненням в організмі матері та в плаценті.

У разі опромінення в період органогенезу антенатальна загибель ембріону зменшується, але відзначають високу частоту мертворожень і природжених вад розвитку.

З 1986 року в дитячій поліклініці Клінічної лікарні Львівської залізниці (КЛЛЗ) спостерігали 12 дітей, які народилися від батьків, евакуйованих із

Прип'яті. З них здоровою визнано одну дитину. Від батьків-ліквідаторів народилося 43 дитини; з них здорові — 11 дітей.

Найпоширенішим класом хвороб цього дитячого контингенту (табл. 1) є захворювання нервової системи, здебільшого за рахунок постгіпоксичного ураження центральної нервової системи — 13 випадків.

У 1986 році на облік у КЛЛЗ взято 32 дитини, яких евакуювано з Прип'яті.

Під час обстеження виявлено такі зміни:
у 4 (12,4%) дітей — гіпертрофія мигдаликів;
у 8 (26,5%) — лімфоцитоз;
у 5 (17,6%) — еозинофілія.

Протягом 15 років спостереження за цими дітьми визнано інвалідами, що пов'язане з аварією на ЧАЕС, — 5 дітей, із них у 4-х діагностовано вегетосудинні дистонії, бронхіальну астму, хворобу

Жиля дела Тура. У 15 дітей діагностовано гіперплазію щитоподібної залози I чи II ступеня, аутоімунний тиреоїдит — в однієї дитини.

З 1986 року на облік у дитячій поліклініці КЛЛЗ взято 55 дітей ліквідаторів, з них визнано здоровими 14 (25,5%) дітей.

Аналізуючи табл. 2, бачимо, що високі показники захворюваності потерпілого дитячого населення зберігаються. Перше місце у формуванні хронічної патології належить хворобам органів дихання, травної та ендокринної систем. У 80% дітей є хронічні форми захворювань в стадії компенсації і декомпенсації. Кожна дитина має два-три хронічних захворювання.

Проведений аналіз результатів динамічного спостереження дає підстави вважати, що в дітей, які потерпіли внаслідок аварії на ЧАЕС, зберігаються високі показники захворюваності.

Таблиця 1

Захворювання новонароджених, чії батьки евакуювалися з Прип'яті

Хвороба	Діти, які народилися від батьків, евакуюваних із Прип'яті	Діти ліквідаторів
Гіпоксично-ішемічне ураження ЦНС	3	10
Дизадаптаційний синдром	1	—
Асфіксія	1	—
Акроціаноз	—	2
Кон'югаційна жовтяниця	2	—
М/ф незрілість	2	5
В/у інфекція	2	—
Обвиття пуповиною	3	10
Дисплазія кульшових суглобів	1	1
Кесарів розтин	—	2
Швидкі пологи	—	1
Перинатальна енцефалопатія	—	4
Паретична постава кінцівок	—	4
Недоношеність	—	1
Патологічне положення	—	1

Таблиця 2

Захворюваність дітей, що потерпіли внаслідок аварії на ЧАЕС, у 2002–2003 рр.

Хвороби	2002 р.	2003 р.
Хвороби крові та кровотворних органів	—	2
Хвороби ендокринної системи	1	2
Хвороби психіки та поведінки	2	3
Хвороби нервової системи (вегетосудинна дистонія)	3	1
Хвороби ока та його придаткового апарату	3	2
Хвороби вуха	—	3
Хвороби органів дихання, з них: хвороби мигдаликів та аденоїди	32 17	54 17
Хвороби органів травлення, з них: хронічний гастрит; хвороби печінки та жовчного міхура	5 2 3	5 2 3
Хвороби шкіри	3	5
Хвороби кісткової системи	3	3

Цитована література

1. *Бобиль О. О.* Сучасне уявлення про медичні наслідки чорнобильської катастрофи // Довкілля та здоров'я.— 1998.— № 1.— С. 4.
2. *Картиш А. П.* Динаміка стану здоров'я підлітків, евакуйованих із 30-кілометрової зони ЧАЕС // МОЗ України. Науково-методичні аспекти фізіології.— Л., 1999.— С. 113–114.
3. *Краткий отчет ВОЗ.*— Женева, 1996.— С. 5–46.
4. *Пиріч Л. Л.* Народжені після аварії // Ваше здоров'я.— 1999.— № 18.— С. 6.
5. *Проклина Т. Л.* Современное состояние здоровья детей, родившихся после аварии на ЧАЭС у облученных родителей // Современная педиатрия.— 2003.— № 1.— С. 34.
6. *Сапа Ю. С.* Концептуальна модель реабілітаційних заходів для контингенту населення, постраждалого від аварії на ЧАЕС // Медицина залізничного транспорту України.— 2004.— № 1.— С. 62–66.
7. *Сердюк А. М.* Навколишнє середовище і здоров'я населення України // Довкілля та здоров'я.— 1998.— № 4.— С. 2–7.

Отдаленные результаты диспансерного наблюдения за детьми, пострадавшими вследствие аварии на ЧАЭС

Л. Е. Мицько, В. И. Думская, Н. А. Сипунова

Охарактеризовано состояние здоровья детей, подвергшихся воздействию ионизирующего излучения, которые обслуживаются Клинической больницей Львовской железной дороги с первых дней аварии. Анализ проведенной работы дает основания считать, что высокие показатели заболеваемости пострадавшего детского населения продолжают расти.

Long-term results of dispensary observation for children, suffered from Chernobyl Nuclear Power Station accident

L. O. Myts'ko, V. I. Dums'ka, N. O. Syapunova

The characteristic is given for the state of health of children, exposed to ionized irradiation and observed in Lviv Railway Clinical Hospital since the first days of the accident in Chernobyl Nuclear Power Station. The analysis of the carried out work gives grounds to consider that high morbidity rate of the suffered children's population is still rising.